

FEJÉRMEGYEI NAPLÓ

Novam ephemeriden, cui titulus „Fejérmegyei Napló” a vobis instituídam ad cat olicarum partium proposita promovenda, id equidem probamus libenter (Az általalok katolikusok törekvéseinek előmozdítására „Fejérmegyei Napló” cím alatt létesített új lapot mi örömmel helyesleljük XIII. Leó pápa Zichy Nándor grófhoz, 1895. március 6-án.)

Előfizetési árak:

1 évre 12 kor., $\frac{1}{2}$ évre 6 kor., $\frac{1}{4}$ évre 3 kor.
Egyes szám ára 10 fill.

Felelős szerkesztő:

BILKEI FERENC.

Megjelenik: kedden, csütörtökön és szombaton este.

Szerkesztőség és kiadó-hivatal: **Szent-István-tér 1.**
Egyes számok kaphatók: a dohánytözsdekben.

Székesfehérvár jövő népakadémiája.

Két hét előtti közleményembe, melyben „Az alvó fakir” cím alatt a helybeli „Székesfehérvár és Vidéke” népakadémiát sürgető cikkével foglalkoztam, akaratom és hibámon kívül egy tévedés csuszott be. Azt a cikket minden tévedése és a székesfehérvári katolikus intézmények népnevelő ávtizedes működésének tudatlan vagy rosszakaratu elhallgatása dacára is úgy tekintettem, — s ezt ki is fejeztem mint egy *kérdésközlő megírt, a nép alsóbb rétegeinek nemes irányú művelése céljából napvilágot látott komoly közlemény.*

Sajnos, csalódtam! A Sz. és V. cikkezője nem tudatlan, nem is alvó fakir, de egy *elvakult „szabadgondolkodó”, a Magyarországon ma teljes elfronterrával dolgozó szabadkőműves irányzat sőtéllékli konkolyhíntője.* Neki nem az fáj, hogy a népet nem művelik, hanem az, hogy akik a népet művelik, ezt a kereszténység szellemében teszik.

Hogy ez állítasomat nem a levegőből vettem, annak igazolására álljon itt a nevezett lap mult szombati III. közleményének következő passzusa:

... a középiskolákban az oktatás elég jelentékeny részben oly papok kezében van, akik minden új igazság fényét csak löbb ezeréves

tanítások prizmáján megtörve engedik tanítványaik szemébe jutni. Ez pedig, mint Somló Bódog mondja: a borszasztóságok legborzasztóbbika.

Hát most már értjük egymást. Bátran citálhatnám Shakspeare-t: „Köszönöm, zsidó, hogy erre megtanítottál”, ha nem tartanám lehetségesnek, hogy az a cikk keresztény kézből eredt. Annál rosszabb!

Tehát „Hier liegt der Hund begraben!” Fáj a keresztény nép és ifjuság keresztény irányú művelése! A „voraussetzungslose Wissenschaft” terjesztése kellene Fehérvárra: Tehát ezért kapták a szociáldemokraták népművelő (?) munkájukért az egyik közleményben azt a szép dícséretet! Tehát ezért nem jó a Vargha Daniának, a Károly Ignácok, Bierbauer Viktorok, Ernst Sándorok, Prohászka Ottokárok működése: Somló Bódogok, Bokányi Dezsők, Pntér Károlyok és (bocsánat a szóért) Cseh Józsefek népnevelő munkájára van szükség? S mindez miért? Mert (oh tekintélyek tekintélye!) Somló Bódog szerint az, hogy a papok nevelik az ifjuságot, a borszasztóságok legborzasztóbbika. Ejnye, ejnye!

Milyen szép is lesz majd az az új népakadémia! Cikkirő és remélt társai (kérem Cseh Józsefet ki ne felejtsek véletlenül) oda állnak az eddig teljesen neveletlen, buta, középkori sötétségben botorkáló nép ele és kezdik azt okosítani Meggyújtják előtte a tudomány, a felvilágosodás fátyláját, melyet eddig a Prohászka Ottokárok és

Gießwein Sándorok, Vass Bertalanok és Kalocsay Alánok szándékosan oltogattak és beszélnek neki mindenféle szép, okos és hasznos dolgokról. Beszélnek neki a csillagos égről és elmondják majd, hogy az a *Kopernik* nevű ember milyen együgyű, sötét fej volt (hisz pap volt); az a *Newton* nevű csillagász milyen tökfilkó volt, mikor nagy felfedezési dacára is hitt a csillagok teremtő Istenében; elmondják hogy *Volta* is *Franklin* is kretnök voltak, hisz ezek is hittek, stb. Előadásuk révén megtudja a nép, hogy a vesztettség elleni oltás feitalója *Pasteur* az emberiség egyik legnagyobb ellensége volt; hogysisne? hisz ő mondotta, hogy „*mind sokat tanultam, olyan a hitem, mint egy brélagnei poré, s ha még többet tanulnám volna, olyan lenne a hitem, mint egy brélagnei poré!*”

Értesülni fog a hallgatóság arról is, hogy a biblia bolondítja csak az embereket, mikor arról beszél, hogy az Isten jóságos, szent keze hozta őket létre, hisz majmok ivadékaik vagyunk. Ezzel kapcsolatban persze kap egy jó oldalbarugást a korlátolt eszű *Wichon*, ki elég gyenge volt kimondani, hogy „a tudomány vívmánya gyanánt nem szabad tanítani, hogy az ember a majomtól származik.”

Lesznek majd történelmi előadások is. Ezek folyamán a tudomanszomjas hallgatóság szeméi elől a zsidó Marcali Henrik 10 kötetes világtörténelmének utmutatása nyomán (2. ságe: két sort ír róla) egyszerűen elszanszírozzák Jézus

A FEJÉRMEGYEI NAPLÓ TÁRCAJA.

Uti élmények.

Ha szép magyar hazánkat a külfölddel összehasonlítom, a mi mérlegünkre rendszerint rá kell helyezni ezt a megjegyzést: *unalmas.* Természetesen nem a Kárpátokat, nem is Erdély kies bérceit értem, hanem azokat a vég nélküli síkságokat, a hol az ember órák hosszat nem lát egyebet mint hullámzó vetéseket, zügő kukoricárdókat, köztük itt-ott egy tanyát, egy szerény falucsukát meghuzódni. A mikor most ott jártunk már csak a letarolt mezők ásitottak felénk s a buja eszős által fakasztott mezei virágokban gyönyörködhattünk.

Alig lépünk azonban át a határt szinte negyedóránként emelkedik a vidék káprázatos vadregényessége. Mogorva, kopasz sziklák bámuinak reánk. Evszázadok óta állnak őrt a viharok, szélvésznek utjában. A tenyészet örökös küzdelemben áll velük. A hol egy tenyérnyi helyet talál, belekapaszkodik egy-egy kis ág, elbukik rajta az erdei virág s mohón szja magában a gyakorta rázuduló esők nedvességét s a néha-néha előtűnő nap nevelő fényugarait. Vannak szántóföldek is. Ha ugyan szabad ezzel a névvel illetni azokat a csizmaszár-, vagy kötény nagyságu földdarabokat, a melyek a hegyek oldalain egy-egy védettebb helyen nagy szerényen helyet foglalnak s mintha minden virradatnál attól rettegének, hogy nem jön-e valami goromba zivatar, a mely az egész tenyészetet, a szegény gazda minden re-

menységét magával sodorja a melységbe, a lenn kavargó, tajtékot hányó patak örvényeibe. Szántóföldnek neveztem ezeket a szerény kis földterületeket, de aggódva kérdezem magamtól, nem veszik-e gunyolódásnak szavaimat, mert én váltig kételkedem benne, hogy azokon a területeken az eke vasa valaha is kifenyésedhetett volna. A hogyan én a művelésüket láttam, biz ott csak egy-két golyvásnyaku nénié térdelt neki és kapával turta fel a rozs földjét. Az aratást, jobban mondva a sarlózást is asszonyok végzik s a legtöbb helyen nem tövénél, hanem a derekánál vágják le a gabonát. Miért? Részben azért, mert a folytonos esőzés annyira lefekteti a vékony rozskalász gyenge szárát, hogy tisztességes aratás alá úgy sem kerülhetne; másrészt pedig a megmaradt buja tarló alászántva, illetőleg alakapálva trágyaként szolgál.

Érdekes a kepezésük is. A kévéknek olytén összerakását, a melyet nálunk ilthon tapasztalunk, nem látjuk. Ott nem öre szedik össze a gabonát, hanem csak marokra, akár nálunk a kendert s nem is fektetik egymás tetejére, hanem csak összetámogatják, ismét úgy, mint nálunk a gazdaszanyok a kendérral szokták. Így könnyebben lecsapzik róla az eső s ha a napuság nagynehezen előbukik a felhők kárpítja mögül, részletagadásra meg is szárithatja szegényt.

Majdnem ilyenformán szárogatják a szénát is. Illetőleg úgy, hogy póznákat vernek a rét közepébe, arra különféle ágasokat akasztanak s a félig megszáradt füvet ezekre az ágakra függesztik fel, legfőképp arra vigyázva, hogy valahogyan a rét talaját ne érje, mert ott, ha mindennap nem is, de egy héten háromszor-négyszer

bizonyosan megfáradik az esőtében. Zöld fűvük, kedves, illatos szép réteik nagy számban vannak, ha gyakran térdén állva kell is lekaszálni és felgyűjteni a szénát. Sokáig azt hittem, hogy Steierország, Tirol bércei közt legalább négy-öt szénakaszálást ér a gazda. Az idén aztán felvilágosítottak, hogy örülnek, ha a két kaszáláson szerencsésen tuleshetnek. Márciusban, áprilisban, a mikor nálunk arasznyi hájtása van a szőlőlök, s lelkünk nem győz eleget gyönyörködni a barackvirág és mandulavirág búbajos színében és illatában, arrafelé még akkor vigan csilingel a szán, ha ugyan sikerült a hegyi házikókat kiszabadítani a telen át rájuk toladott hótömeg nyomasztó terhétől s ha sikerült már eltemetni azokat a szegény halottakat, a kiknek lelke decemberben, vagy novemberben megvált már földi porhüvelyétől. de emberi lélek még meg nem közelíthette kunyhójukat s a koporsóba zárt halott a padláson várja a kikeletet, mely rája nézve a várvavárt temetés napja leend. Viszont az őz sem várakozott magára soká. Szeptember végén a felhők gomolyaga leszáll a hegyek ormáról a völgyekbe s állandó vendégként tanyáz ott késő tavaszig. Igaz, hogy akkor is csak kóborolni jár egyik helyről a másikra.

Hát ilyenek azok a bájos, vadregényes steyeri, karinthiai, tiroli vidékek, a melyeken az idén jártunk s ebben különböznek az „unalmas” dunántúli és alföldi rónáinktól.

S mégis hányszor sóhajtottunk fel utunk közben, hogy az a szegény, mostoha sorsával örökös harcokat vívó nép megmarad szülőföldjén, ragaszkodik mogorva sziklához, büszke, örököző fenyeveihez, nyomoruságos szántóföld-

Mai lapunk 4 oldal.

0000429

Krisztust; Vázsonyi nyomán kimutatják, hogy Hunyady, Kinizsi, Zrínyi s a többiek nyomorult „kulturbestiák” voltak, mivel a török martalócok, ellen feleségeiket, gyermekeiket, oláiraikat, tűzheyleket, hazájukat védelmezték.

Megfogja tudni a most még együgyű nép, hogy Európa nemzeteit nem a bencések, ciszterciták tanították írásra, olvasásra, szántás-vetésre, hanem a Wellner, Izrael és Steiner Jakabok ősei; a betegetek évszázadok óta nem sz. Vince leányai ápolják ingyen a kórházakban, hanem az Erdős Renée és Garbai Marikák elődei; a XV. század borzasztó pestisei alatt nem szent Benedek, Ferenc és Domonkos tiai vesztettek száz-ezernél több tagot a betegek ápolása közben, hanem az akkori szociáldemokraták.

Megtudja a nép azt, hogy királyunk idejében a zsidók (a lipótvárosi milliomosok ősei) voltak a nemzet legnagyobb jötevői, stb. stb.

Még ezzel sem merül ki a népmívelő munka. Lesznek más különféle ismeretterjesztő előadások is. A közegészségügy és nemzeterősítés céljából a székesfehérvári 8-10 gyermekes anyáknak megmagyarázzák a Malthus elmélet adatait, a nagyobb diákok elé az istentagadó Jolbej Miklósokat s a magukat egy-egy szekundáért agyonpuhított síhedereket állított oda köveendő példa gyanánt; a jövőben együtt tanuló mindkét nembeli ifjuságnak megmagyarázzák, hogy („Huszadik Század”) „nem olyan nagy baj ám az, ha pap és anyakönyvvezető közbejötték nélkül élnék nemi életet”; a földmunkásoknak megmagyarázzák, hogy nem akkor lesznek boldogok, ha észszerűen művelik földjüket, le aratják az uralás gabonáját, hanem, ha csendőrkkel kísértetik be magukat a börtönbe. Fel lesz világosítva a nép, hogy nem a 15—20 év alatt földesurrá váló falusi szatócs teszi tönkre anyagilag, hanem a kolduló Ferenc-rud barátok; fel a Felmayer gyári munkásnép, hogy nem becsületlen kezemunkájával boldogul, hanem a Steiner Jákó és társának gondviselő

felügyelete alatt aranzsított befagyó sztrájkokkal, stb. stb.

S kikkel akarja cikkirő mindezt elérni? Mint maga mondja: „Bizonyos, hogy lesznek olyanok, akiknek a szemében *láz* gyűl, akiknek a keze *ökölbe* szorul és a szíve hevesebben ver e sorok elolvasásakor. *Ezrekre számítok én.* Ha ezek összefognak, akkor a népakadémia eszméjét nem féltsem én a *poklok tüztől* sem.”

No hát ha ezek a szavak az emberiség boldogulását óhajtó ember szavai, ha az ezekben megnyilatkozó szellem a népnevelés, a népboldogítás, a felvilágosodás szelleme, akkor Jakab legyen a nevem!

Igy beszélhetek és beszélhetnek a Dantonok, Robespierrek, a Garami Ernők, a Népszava és Világ szabadság zsidai, de nem azok, akik másokat *nevelni* akarnak.

A népneveléshez fennkölt lélek, idealizmus, szerető szív kell, nem tüzes karikákban forgó szem és ökölbe szorult kezek.

Egyébként sok szerencsét kívánok a székesfehérvári új népakadémiához. Nem hiszem, hogy akadjon Fehérvárott öt olyan feketelelkű, magát intelligensnek tartó ember, ki ebbe az utálatos munkába napszámomnak beálljon. És ha akad, Fehérvár keresztény népe kiobja őket a „tanteremből.”

S mi is ott leszünk!

Jó mulatást!

Vigil.

Zichy Jenő gróf.

A napokban egy meglepő s városzerte nagy feltűnést keltő hír jelent meg az egyik helyi lapban, a mely azt adta tudtúl, hogy Zichy Jenő gróf városunk országgyűlési képviselője visszalép a politikai pályától. Visszalépésének természetesen a legutóbbi események, Zichy Jenő súlyosabb természetű megbetegedése lett volna az indító oka. A hír gyorsan terjedt és nagyon sokan már a legközelebbi képviselőválasztás esélyeiről beszél-

tek, nagy gondal keresvén azt az egyént, a kinek személyében a polgárok bizalma összpontosulni tudna.

A hír bennünket is érdekelvén, igyekeztünk lehető gyors információt szereznünk annak lehetőségére vonatkozólag. Abban a szerencsés helyzetben vagyunk, hogy közvetlenül magától Zichy Jenő gróftól szerezhettük értesüléseinket, a melyeknek hitelessége tehát minden kétségen felül áll.

Zichy Jenő gróf a legnagyobb indignációval utasította vissza a róla keltett esetlen híresztelést, a mely se ő tőle, sem pedig közvetlen környezetétől nem vehette eredetét s az újságírás körében legnagyobb lelkiismeretlenségnek nevezte azt az eljárást, a mely üres, légből kapott koholmányokkal igyekszik egy város nyugalmát feldőlni.

— Miért lépnek vissza? — mondá. Nincs nekem semmi bajom. A mi volt — Istennek hála — elmúlt már. A minap Magaslakra mentem s a hegy alján levő gyártól levon tettem meg az utat a hegytetőig, még pedig 42 fokos melegben. Ez a hőség egy időre tönkre tette az egészségemet, napszúrászt kaptam s hosszabb időn át ugyszólván eszméletemen kívül voltam. Azután a kimerültség következtében három napig aludtam. Rokonaim, Zichy János és Zichy Aladár grófok megjedtek s egészségi állapotomat féltve rábeszéltek, hogy vétessem fel magamat a rákospalotai Niedermann sanatóriumba. Ott voltam három hétig. Pihenem, ha ugyan pihenésnek lehetne nevezni azt a helyet, a mely egészen más, súlyosabb természetű betegségek számára alkalmas. A napokban elhagytam az intézetet s egy napig szentiványi birtokomon voltam. Most visszatérek Budapestre. A napszúrás okozta betegséget teljesen kihevertem már s csak néha érzek némi bágyadtságot. Lelki és testi erőm — úgy érzem — még mindig

jeihez — s nem vándorol ki Amerika szabad földjére, mint a hogyan a mi népünk a jellemzővel folyó Kánaánból teszi. Igaz, hogy az anyaföld szeretetén kívül még két hatalmas eszköz tartja ettől vissza: az egyik a kifejlődött ipara, a mely egész esztendőn keresztül lekötí s munkával foglalja el szorgalmas kezeit; a másik pedig az a mélységes vallásosság, a mely ezen szegény, földhöz ragadt nép lelkenek a fundamentumát képezi. Belenyugszik az Istenről rémért sorsába. Bármily súlyosnak tartja is a rája nehezédő igát, de türelemmel hurcolja s több béke, nagyobb megelégedés tölti el lelkét, mint azokét a boldog országokban lakozó népeket, a kik a szalonnás kenyér mellé odaszelik az elégedetlenség falatjait is.

De hát erről még később akarok szólni. Egyelőre a bércek s a rohanó hegyi patakok vadregényes országáról mondom el egyetmást.

A legjobb utász a nagy természetben mindig a víz volt. A vulkanikus korszakok alakulásai idején az összegyűlemlett víztömegek titáni harcba indultak. Az apró cseppek milliárdjai és billiárdjai ostromba kezdtek. Ha egy-egy sziklaóriás megállította őket rohanó utjokban, nem riadtak vissza s ha talán századokig tartott is az ostrom, a buta kőóriások kénytelenek voltak leomlani lábuk előtt. Valahol kerestek egy rést, azt elkezdték olvasztani, aztán rezeszteni, mindaddig, míg zúgó áradatuk szabadon szárgulhattott végcéljuk, a tenger felé.

A folyók utját ilyen völgyekbe ásták-vésték bele. Ott rohannak kigyózá, tajtékká törve ma is. S a vonatok, a modern ember kényelmének ezen vaskeletesszuszai egész otthoniasan foglalják el a feljüket kínált utat s rendszeren a folyamok

partján, a regényes sziklaóriások környezetében készítették el a maguk pompás pályáját. A mi utunk egy egész napon keresztül a Dráva partján vezetett. Jóformán Csáktornyánál, az utolsó magyar határszéli városnál érinjük már s mellette haladunk egész Innichenig, a hol mint apró forrascemete szemünk előtt születik kristálytisza vizével.

A táj vadregényessége — mint említettem — a magyar határon túl kezdődik. Marburg felé belerohan vonatunk az első alagutba, a melyek aztán sűrű változatosságban egymást követik. Később szelődül a vidék s a Pusterthal elején szinte elfeledjük, hogy hiszen mi sziklát nézni s gletschert szopogatni indultunk el szép magyar hazánkból.

Az első éjtel Villachban töltöttük, egy kedves, szerény kis steier városkában. Ugy határoztuk, hogy utunk célja első sorban a rendszer változtatás lemond. Fehérvári aszfalt és por helyett sziklaóriások; hőség és arcunk verejtéke helyett jég-hegyek és felhő gomolyagok; az akácfa ritka lombjait pedig a sötét fenyvesek fogják helyettesíteni. De a szem kápráztató élvezete mellett nem fogunk megelégedezni a kényelmes ágyról sem s ha nappalaink élvezetében zavarólag fog is hatni a vonat diktorgése, almaink a nyugodt lelkiismeret rózsás világában angyalokkal fognak társalogni. Bevallom, hogy ez a remény csalfa is volt, vak is volt. Szeretett hálótársam, akivel egész napon át vidám harmóniában egyeztünk ki az élet kelemeinek és kellemetlenségeinek, látnivalóinak és nem látnivalóinak tárgyalásában, az éjjel homályban mindenáron a vonat dübörgését akarta folytatni s titáni munkát folytatott annak bebizonyításában, hogy izmos tüdejé ki-

állja a versenyt, ha kell, 12 lőerejű, de ha tesszeze úgy hozza magával — akár 24 lőerejű gőzcséplő masina szuszogásával is. De vessünk rá fátyolt, hiszen csak egy éjszakán történt s a koalicio ezen kapacitát a következő éjszakára fői is bontottuk már.

Álmos szemekkel, kimerülve virradtam a másnapra.

Még a délelőt folyamán újra vonatra ültünk, hogy a déli órákban meg Toblach-hoz, a Pusterthal legremekebb pontjához érnünk. Nem akarom dicserni a sziklák szépségeit, hiszen a legszebbnek, a legmegragadóbbnak leírásába kell fognom, amelyhez hasonló az én Európa legszebb vidékein való utaimban is a legkritkább esetben akadt.

Toblach és környéke a dolomiták hazája. Azoké a különös, vakmerő megjelenésű sziklaóriásoké, amelyeknek a magasságok ezer méterei éppen nem imponálnak. Ugy sorakoznak egymás mellett, mint a hogyan a regék világának csodás titánjait szoktuk magunk elé képzelni. S van azután egy másik meglepő tulajdonságuk: a csodálatos színűk, az a kékeszürke, pirosas, sokszor rózsaszínű bájoság, amely eltünteti komorságukat, vagyis inkább annál mélyebben vési a lelkünkbe az ő nagyságukat s a mi szánandó törpességünket.

Az idegenek egész raja lepi el állandóan Toblachot. A Déli Vasut pazar bőkezűséggel egy egész hotel sorozatot építettek közvetlenül a vonat szomszédságába, a melyek eleganciájukkal, környezetük regényességével, de meg — természetesen — drágaságukkal is a pénzeszsákok kedvelt helyét képezik.

Mi szerényebb, de kellemesebb helyet vá-

a régi. Hiszen június 28-án tartottam a delegációban egy nagy beszédet, a melyben Goluchowszkyt támadtam s a mikor a pártom cserben hagyott.

— A rólam terjesztett hírekről — folytatja tovább — a napokban értesültem. Valaki elküldte Szentivánra a Székesfehérvár és Vidékét, annak az esetlen híresztelésnek az eredeti forrását. Havranek József polgármester úrtól szintén kaptam egy hosszabb levelet, a ki úgy látszik szintén a nevezett lap révén szerezte információját s a legösszintébb részvét hangján érdeklődött állapotom iránt s élesen helyeselte, hogy egészségem helyreállítása céljából teljesen visszavonulok a politikai pályától.

De hát ehhez nekem — mint mondtam — abszolúte semmi kedvem, sőt — úgy érzem — okom sincs.

S csakugyan olyan jókedvűen, oly vidáman társalgott több dologról, a szanatóriumban töltött napjairól, mulatságosan színezve ki a vele szemben elkövetett bánásmódot. Végül pedig kijelentette, hogy visszamegy Rákospalotára s mivel az ott kezelt 37 beteg között többen vannak, a kiket akarunkon kívül s kellő ok nélkül tartanak a betegek között, mindent el fog követni azok kiszabadítására.

ÜJDONSÁGOK.

— **Elöléptetés.** Albert József székesfehérvári helyettes postafőnököt a minister Kismartonba nevezte ki postafőnökké. A mily élén örömmel üdvözöljük a derék tisztviselőt megérdemelt kitüntetésével, ép úgy nem titkolhatjuk őszinte sajnálatukat, midőn benne egy korrek, kedves úri embert vesz el a városunk társadalmából. Albert József új állását csak hónapok múlva foglalja el.

— **Hymen.** Latzkovits Sándor budapesti lakos eljegyezte Schlamadinger Mariska urleányt, Schlamadinger Antal helybeli kereskedő bájós leányát.

lasztván, midőn az utiporból főnixként újjászülettünk, s a szellemi élvezetet megfelelő rosbunok alakjában kellőleg kiegészítettük, fogadtunk egy szép és kényelmes kocsi s elindultunk a világ egyik elsőrendű látványosa: az Ampezzo völgyé felé.

Eleinte csak a régóta ismerős, 2000 méter magasságot meghaladó kőriásokban gyönyörködtünk. Evék óta, valahányszor Toblach felé utaztam, mindig csodálkozva tekintettem ezekre a különös kőriásokra, a melyeknek nem annyira hegy formájuk van, mint inkább úgy képzeltük, hogy valami különös módon megkövült, valamikor élő óriás tekintetbe a magorva szemekkel ránk. Ezeknek a hegyeknek nincs lábuk, a melyekre ráülnek, mint a hogyan a legtöbb hegyenél láttuk. Inkább meredek sziklafalak ezek, a melyek mellett mindig attól félünk, hogy a fölnék hajló fenyegető ormai ránk szakadnak. Különösen meglepő ez a félelem akkor, ha a sziklák ormán kőborító felhők tőlünk távolodnak. Az optikai csalódás folytán ilyenkor a hegy mindig úgy tűnik fel, mintha közelednék, mintha fölnék halolna s egy gonosz percben maga alá tennet, mint a szél által tovasodort porszemet. A völgyben, az ut mellett rohan tova a kis Rienz, a melynek eredetét ezek között a csodálatos hegyek közt kell keresnünk. Itt-ott tavat alkot s mi alig győzünk eleget gyönyörködni azoknak csodálatos élénk kék színeiben. Maguk a hegyek egyszerűsége mind a zergék tanyái, a melyek nagy csoportokban tanyáznak a meredélyek közt s vakmerő ugrásokkal keresik a sziklák hasadéka közt buján tenyésző zöld füvet.

Az első félóra benyomásai ebben a környezetben foglalkoztatták a lelkemet.

— **Gazdasági tudósító.** V. Balogh Lajos gyúrói ev. ref. lelkész, vármegyei biz. tag, a Földműves havi folyóirat szerkesztője a váli járás gazdasági tisztviselőségével bízott meg.

— **Uj mérnök.** Dubowszky Elemér a selmecbányai akadémián kitűnő sikerrel tette le a szigorlatot és a napokban bányász mérnökké avatott.

— **Hangverseny Balatonvilágoson.** Augusztus 12-én a Székesfehérvári Polgári Dalkör Balatonvilágoson nagyszabású táncos és tarkaszinpadal egybekötött hangversenyt rendez, amelyen a székesfehérvári V. ker. honvédezenekar is közreműködik. A részletes műsor összeállításán a rendezőség serényen dolgozik. A fűrdőigazgatóság mindent elkövet a siker érdekében. Mint halhuk, a fűrdő igazgatósága kirándulók számára ingyen fürdést helyezett kilitásba.

— **A család főördész.** A napokban egy magát Richter Lajos pozsonyi főördésznek nevező vadászruhás idegen állított be a ciszterciák klostromába és az egyik tanár után tudakozódott. Miután az illetőhöz utasították, előadta, hogy fiát, aki a magyar nyelvben nem igen jártas, szeretné Székesfehérvárot taníttatni és ezért helyet keres számára. Az illető tanár Keller Gyula nyugalmazott tanítóhoz vezette Richtert, akivel az meg is egyezett, hogy fiát hozzáadja ellátásba. Amikor eltávozott, azon ürügygel, hogy pénztárcáját elvesztette, 20 koronát kért kölcsön, amelyet postafordultával megküldeni ígért. Keller azonban hasztalan várta pénzt és mivel végre gyanusnak tűnt fel előtte az eset, tudakozódni kezdett Pozsonyban Richter után. Innen azután az a válasz érkezett, hogy a derék úr a legveszedelmesebb csalók egyike, akit a gyórt, pozsonyi és most már a székesfehérvári rendőrség is körözött. Richter Lajos 38—40 éves, állandóan vadászruhában jár.

— **Tolvaj gyermek.** Özvegy Cszimás Elekné Sárutcai lakosnőnek, aki csizmadia mesterséget folytat, megessett a szive Kéri Mihály 11 éves árván és magához vette. A fiu a jótéménnyel azzal halálta meg, hogy az ott alkalmazott Horváth Sándornak orjáit ellopta és eladta. A tolvaj fiu majd valamely javítóintézetben fogják elhelyezni.

— **Veregző némbor.** Czéntár Mihály kutasó Öreg-utca 27. szám alatti lakos vasárnap este összeveszett feleségével szűl. Madár Máriával. Czéntár rátámadt feleségére és ütni akarta. Az asszony erre egy fejszét ragadott és azzal férje feje felé ütött. Czéntár szerencsésjére felrehajolt és így a halálos csapás oldalát érte. A

Majd előtűnt a három kőkolosszus: a drei Zinnen, a melyek meredek, toronyformája sima kőfalakkal egy sorakoznak egymás mellé, mintha egy hajó nélküli templom díszének alkotta volna őket a nagy természet Úra.

Alig győztünk betelni a látásukkal, a mikor szétnyitott a völgy és egy csodás látvány körvonalai bontakoztak ki szemem előtt. A Monte Cristallo, a kristályhegy. Sok szépet láttam már életemben, láttam csodásnál csodásabb sziklalakulásokat láttam a schaffhauseni vizesést, Norvégia fjordjait, gletschereit gyönyörködtem ragyogó napfény mellett a Montblancban, a Jungfrauban s ha régi emlékeimet a Monte Cristallo mellé állítom, bizony megakadok, hogy báj és meglepő szépség tekintetében melyeknek adjam az elsőséget. Mar a formája valami csodálatosan meglepő. Nem kövek összetételének, nem otromba sziklák csoportosulásának látszik, hanem mintha sudárjegegyfaerdőt látnánk magunk előtt. A kőzetek rétegei nem egymás alá fekszenek, hanem sudár egyenességben egymás mellett sorakozva törek-szenek a kék ég felé. Egyik megkövült erdő a másikat váltja fel s egyik a másik után emelkedik hullámszerűen fölé, túl a felhőkön, egész a kék ég határáig.

A legmelegebb azonban a Monte Cristallo színe. A mint említettem, a dolomita-sziklák valami csodálatos világos kékeszürke színt játszanak. A sziklafalak oldalról levált helyek eleinte fehérek, mint a mészkő, vagy sárgák, vagy épen pirosak. Ez a szín később az idők folyamán, a viharok ostroma alatt valami kedves szelid kék színt kap. A Monte Cristallo csodálatosabb ennél. Az egész olyan, mintha üvegből volna. Mögötte a kék ég azurja, fölötte

súlyosan sebesült férj ma délelőtt feljelentést tett a rendőrségen. A nyomozás megindult.

— **Tűz a tarlón.** A napokban Dunapentelén Horváth János földművesgazda buza-földjén tűz támadt és 128 csomó gabona elégett. A kár majdnem 300 korona. A tűz keletkezésének oka ismeretlen. A kár egy része a biztosítás révén megtérül.

— **A szárszántólvaj.** Sandig János körső-hegyi lakost a napokban az a meglepetés érte, hogy nyitott istállójából elfloptak egy vadonutaj lószerszámot. A károsult Sandig az esetet feljelentette a csendőrségnél. A rögtön megejtett nyomozás annyit állapított meg, hogy a tolvaj egy uriasan öltözött egyén volt, aki lóháton, állítólag Budapestre igyekszik. Táviratok küldettek szét a széleszám minden irányában és így sikerült is a polgárdii csendőrségnek az illetőt elfogni. A tolvaj neve Kazán Imre és budapesti lakos. Letartóztatták és visszakísérték Körsőhegyre.

— **Ismeretlen tolvaj.** Kellemetlen meglepetés érte a napokban Amón Antal 61 éves Simonutcai lakost. Míg ő hazulról távol járt, ismeretlen tettes lakása elől elfloptott egy 40 korona értékű szőlőpermetező gépet. A károsult feljelentést tett a rendőrségen, de a tolvajt nem sikerült elfogni.

— **Viharok.** Borzasztó viharok dúltak a mult hét közepén megyénk déli és keleti részén. A felhőszakadás oly elemi erővel robbant le Ercsi, Göböljárás, Adonyiszabolcs stb. községek táján, a melyekre a legöregebb emberek sem emlékeznek. A burgonyaföldeket teljesen elerpte a víz, úgy hogy a novényzet ki sem látszott a piszkosan rohanó áradat alól. A vízárdat következtében a vicinális vonat az elamosódott tótelésről kisiklott s a pályatest helyreállítása több napi munkát igényelt. Ercsiben az óriási felhőszakadáson kívül a villám vagy tíz helyen lecsapott. A többek közt felgyújtotta Wimpfen gróf egy óriási asztalgját. Szerencsére a tűz az asztag egyik sarkán gyuladt ki, a melyet aztán óriási fáradság árán elváltak az asztag többi részétől s így az összehalmozott gabona nagyobbik részét sikerült megmenteni.

— **Gyilkosság tréfából.** Megrendítő szerencsétlenség történt tegnap a szőlőhegyen, amelynek szomorú tanulságát ismét abban foglalhatjuk össze, hogy gyermek kezébe nem való a fegyver, még akkor se való, ha az a gyerek legénykének érzi magát. Az ugynevezett amerikai szőlőtölpelet ez idő szerint Szalatkay István bérli a várostól. Néhány munkást foglalkoztatott, akik a szőlő

a ragyogó nap, bearanyozva, befényezve tündök ósugarával a sziklaóriás minden porcikáját; a hasadékokból a fehér hó kandikál ki s villog, mint egy óriási tükrök mértődek távolságára. Lejebb egy óriási gletscher soha el nem olvadó jégtömege ragyog félénk. Végül pedig még egy csodálatosabb tünemény. Az, hogy az egész hegy összes magasságait valami különös fehér por hinti be. Olyan, mint mikor téli időben csendes hóeséskor hóbundát kapnak az emberek s a felső részüket fehér, a másik pedig természetes mivoltában mutatkozik be. Mondom, az ember szinte beletemetkezik ennek a csodálatos látvány-nak szemlélésébe. Azzal a gondolattal foglalkozik, hogy ezt a bűbajos, tündéri látványt tulvilági hatalmak valami rendkívül természetfölötti módon alkották meg az emberi szem gyönyörködtetésére.

Ugy tűnik fel, mintha az egész egy óriási siremlek volna. Valamelyik csodaember, — nem! — valamelyik tulvilági lény építette volna a porladó tetemei fölé s ez a csodálatosan kivésett kőkolosszus hirdeti most évszázadok és évezredek halandói előtt annak a nagyinak hírét és díeserétét, a ki siri nyugalmát e kőriás alatt pihen.

Pedig az elragadtatásnak ez csak az egyik része még. A másik utána következett. A hegy-láncolat folytatódik tovább és Schüderbachon túl föltűnik a Croda Rossa, a Rothe Wand, a piros sziklafal bájós képe. Szinte megdöbben az ember és lebilincselve érzi magát, mikor ennek az óriási meredek sziklafalnak csodálatos képe szeme elé tárul.

(Folyt. köv.)

Bilkei Ferenc.

kötötték. Délben a munkások ebédelni mentek s a telep örének, Nagy Lászlónak barakszerű kunyhójában telepedtek le. Ebéd után Kis Ferenc 17 éves napszámos tréfálkozni kezdett az ott levő két munkásleánnyal, Kohlmann Katalinnal és Értl Máriával. Az előbbi 16, az utóbbi 14 éves. Kivülük még egy napszámos, Szabó Ferenc volt a helyiségben. A virtus feltámadt a legénykében és levette a telepőr tizenkettes vadászfegyverét és azzal akarta ijeszteni a lányokat, akik egy deszkára telepedtek le.

— Kati, meglőlek — szolt Kohlmann Katalinhoz és közvetlen közelből ráfogta a fegyvert. Szabó figyelmeztette Kist, hogy ne játszon a fegyverrel, mert az meg is lehet tölve. A legényke azonban mosolygott az aggodalmon, fölhozta a kakast és a leány fejének célzott. Megrántotta a ravaszt és abban a pillanatban egy irtózatos dörrénés rázta meg a levegőt. A leány iszonyu sikoltással rogyott össze.

Jézus Mária! — Ferkó, meglőtél!

Odarohantak hozzá s rémülve látták a szerencsétlen leány borzalmasan megcsönkített holttestét. A fegyverben levő seréttöltés teljesen szétromcsolta a leány koponyáját, kivágta a leány b. szemet és akkora rést hasított annak homlokán, amelyen egy emberi öklől kényelmesen befér. Az agyvelő teljesen kifordult a koponyából s a serét szemel részben fölemelték a koponyát, részben pedig keresztül hatoltak rajta.

Mire a rendőrség kiküldöttei: Simon Sándor alkaptány és Sulyok János rendőrbiztos, valamint dr. Árkay Antal megérkeztek, a sűrű emberfőmeg egészen ellepte már a környéket. A hatóság emberei csak a beállott halált konstatahálták Kohlman Katalin hulláját beszállították a Rakóczi-utcai városi hullaházba, a legényt pedig a város-házára vitték s ott cseszték, ma délelőtt pedig legényképezték. A borzasztó tett szándékossága kizártnak látszik, mert vannak ugyan, a kik azt állítják, hogy Kis Ferencnek kellett tudnia arról, hogy a fegyver meg van töltve, de minden valószínűség a mellett szól, hogy az éretlen legényke még éretlenebb tréfát akart csinálni, a mely az ő és a szegény leány szerencsétlenségére nagyon is balul ütött ki.

A leány anyja szegény özvegyasszony, a kinek az ura valamikor szeszfűzőséből tartotta fenn magát. Mikor az anya leányának szomorú eséről értesült, kétségbeesésében többször elájult, Kis Ferenc anyja pedig váltig azt kiabálta s azzal tartóztatta a hatóság embereit, hogy neki csizmat kell hozni a drága fia számára, hátha meghűti magát a városház fogházában. — A szerencsétlenül járt leány hulláját — a mint halljuk — nem fogják felboncolni. A hatóság Nagy László, a telep öre ellen is megindítja az eljárást, a mennyiben a töltött fegyvernek olyan helyen való hagyása, a hol éretlen gyerkőcök vannak, esetleg vétkes gondatlanságot tetepez fel.

Dr. Tompa fogorvos lakását és fogorvosi műtermét a Basa-utcából Kossuth-utca l. sz. alá (Grof Zichy-ház) helyezte át.

— **Az öngyilkosjelölt.** Pingartner Gyula helybeli lakos szombaton este öszezvezt a feleségével és elkeseredésében öngyilkosságra szánta el magát. Ez az öngyilkosság, vagy helyesebben öngyilkossági kísérlet, csak afféle ijesztettség volt, amellyel Pingartner a haragos asszonyra akart hatni. A Bank-utcában zsebkését a lábába szurta. Pingartner körül, aki hősi tette mellett irtóztató lármát és kiabálást vitt véghez, nagy népcsojület támadt. Megjelentek a mentők is, de rájuk nem volt szükség, mert az öngyilkosjelölt, aki a lábán ejtett késszurással akart véget vetni életének, saját lábán gyalogolt haza. Az

öngyilkosjelölt Pingartner Gyula ellen a rendőrség közséjélen elleni kihágás címén eljárást indított.

— **A marólug.** A szülői gondatlanságnak ismét egy újabb áldozata Molnár István hat éves táci fiucska. Ére anyja által az asztalon feledett maróluggal teli pohárból jött és súlyos belső égési sebeket szenvedett. A szerencsétlen fiúcskát beszállították a Szent-György-kórházba. Allapota oly súlyos, hogy életbenmaradásához nagyon kevés a remény.

— **Tolvaj asszonyok.** Löwinger Lajos Ernő buhim-pusztai bérő alkalmazottai már régebb idő tapasztalják, hogy valaki a gabonarakárt állandóan dézsmálja. Végre, hogy a dolognak véget vessenek, többen lesbe álltak és a napokban éjnek idején tettenérték Borbély Erzsébet és Tabi Istvánné bérésasszonyokat, amidőn a megtártól megrakott kosarakkal távozni akartak. A tolvaj asszonyokat feljelentették a helybeli kir. ügyészségnél.

— **Bűnügyi főtárgyalások.** A székesfehérvári kir. törvényszék 1906. évi augusztus havában a következő bűnügyi főtárgyalások fognak megtartani:

Augusztus 1-én: Bögyös István súlyos testi sértés. Pap Mihály lopás büntette. Rosta Szabó Teréz lopás büntette.

Augusztus 4-én: Moharos Sándor s társa hatóság elleni erőszak. Szabó Pálné orgazdaság büntette. Szabó Gyulási György hamis vad büntette.

Augusztus 11-én: Lelkes Erzsébet s társa magzatelhajtás. Horváth István súlyos testi sértés.

Augusztus 14-én: Bachil János és 2 társa hatóság ell. erőszak stb. Lakatos Gyuláné lopás büntette.

Felbíríteli tárgyalások: Augusztus 9-én: Steiner János becsületsértés vétsége. Mátó Imre becsületsértés vétsége. Berényi Julianna becsületsértés. Varga István s neje becsületsértés. Deák János s tsa súlyos testi sértés.

— **Tűz Velencén.** A napokban hatalmas tűz pusztított Velencén. Belatini Artur pezsgőgyárának udvarán kigyulladt az istállóépület padlásán felhalmozott takarmány és az épülettel együtt a lángok martalékává lett. A kár megaladja a 3000 koronát. A tűz keletkezésének oka ismeretlen. Biztosítva nem volt.

Rablás. Kovács Antal esákvári lókupec évek óta vadhazasságban él Berki Évával. Utóbbi időben Kovács az ivásnak adta magát, minek következtében durván bánt az asszonnyal, aki otthagya a közös lakást, 200 korona készpénzzel egyik szomszédjához menekült. Kovács azonban csakhamar ráakadt és behatolva az illeto lakásba, kihuzta az ágy alá rejtőzött asszonyt és alaposan megverte, azután elrabolta tőle a 200 koronát. Kovácsot a csendőroök elfogták és bekisérték a székesfehérvári kir. ügyészséghez, ahol vizsgálati fogságba helyezték.

— **Késelés.** Ifj. Jánosi Ferenc és Farádi Szabó János urhikai legények a napokban összeszólalkoztak egy ottani vendégelőben. A szóharcnak tetlegesség lett a vége amelyben Jánosi zsebkésével Faradit úgy összeszurkálta, hogy az most súlyos beteg fekszik. Az eljárás megindult.

— **Kazalozás közben.** Sós István és Selymes Mihály hercegfalvai lakosok, földmivesek, a napokban együtt kazaloztak. A két atyai munkaközben összeszólalkozott, aminek tetlegesség lett a következménye. A dulakodás közben Sós István a kezében levő vasvillával kétszer megszurta Selymest, aki igen súlyos sérüléseket szenvedett. Sós Istvánt feljelentették a helybeli kir. ügyészségnél.

Jégszerények nagy választékban kaphatók Márkus Simon özv. és fia cégnél, Jókai-utca 16.

SZERKESZTŐI ÜZENET.

Iparoskőr. Helyben. Öszintén szólván, nagyobb eszálkóztunk, mikor az Iparoskőr neheztelő levelet olvastuk. Önök azt mondják, hogy mi Mayer Lajos esetében valótlanosságokat írtunk s a cikkben az össziparosságot sértettük meg. Feléjtettük azonban jelzni, hogy melyek azok a valóságokkal ellenkező állítások. Mi a hír anyagát a rendőrségtől vettük. Az adta hivatalosan tudtunkra, hogy Mayer Lajos megőrült, hogy szomorú sorsának az alkohol túlságos élvezete volt az oka, a mely már delirium tremens-sé fajult. Ilyen állapotban követte el azokat a cselekedeteket, a melyek hatósági beleavatkozást igényeltek. Mi ezeket a tényeket írtuk meg, még pedig hivatalos információ alapján. Ez a cikk tartalma s ha az Iparoskőr ezt „határozottan elítéli,” nagyon sajnáljuk, de akkor ne velünk tessék perbeszálni, hanem az informáló rendőrséggel, vagy Mayer Lajossal, a ki az információ anyagát a rendőrségnek szolgáltatatta. Egyébiránt ha az Iparoskőr megjelöli azokat a pontokat, a melyekben a rendőrség tévedett, azt mi szívesen közzéteszük.

Levelükben azt állítják, hogy mi az összes iparosokat spricerhősöknek neveztük. Ezt az állítást határozottan visszautasítjuk s szeretnénk látni azt, a ki a mi sorainkból ezeket olvassa ki.

Mi azt írtuk, hogy az okos emberek nem annyira a hivatalokban, mint inkább a spricerek világában teremnek. Már hogy ebből miként lehet azt következtetni, hogy spricert csak iparos iszik, s okos ember csak iparos lehet, — ezt egyáltalán nem értjük.

Más szempont alá esik azonban a cikk formája, a megírás módja. Elismerjük, hogy tréfásan, humorosan, talán túlozva van megírva s öszintén sajnáljuk, ha ezzel bárkit, annál inkább ha az iparosokat általában sértettük volna, a kiket általában mindig tiszteltünk és megbecsültünk a multban és így fogunk tenni a jövőben is.

Az a kérdés, hogy miként lehet egy oly esetet felfogni, mint a melyen Mayer Lajos esete? Felfoghatjuk tragikusan, komikusán és tragikomikusán. Mi azt hisszük, hogy az utóbbi álláspontot vagyunk. Mert ha valaki saját hibájából delirium tremensbe esik s aztán olyasmiket cselekszik, mint a melyeket Mayer Lajos cselekedett, azon az emberek rendszerint nevetni szoktak, a mint nevetek is.

Nagyon szívesen tartjuk ki a szolidaritást, hogyha egy testület tagjai egyért együtt szállanak síkra. Ezt a nagy erőt azonban tartásuk inkább egyébké alkalmak és ne ilyen csekelységeknek aknaznak ki, a melyet — bevallhatják onök is — megis csak egyoldalúan fogtak fel s a melynél — ezt bátran és öszintén mondhatjuk — a mi részünkről teljesen ki volt zárva bárkinek sértési szándéka.

Uszoda-megnyitás!

Az

„Árpád-fürdő“

szabad uszodája május hó 20-án reggel megnyitott. Az uszoda vizének hőfokát mindenkor a levegő hőfokához alkalmazuk. Bejárat a Kossuth-utcaórl és a csatorna-partról.

Fürdés ideje:

FÉRFIAKNAK reggel 6 óratól 8 óráig és déli 12 „ este 7 óráig.
NŐKNEK délelőtt 8 „ fél 12 óráig.

Jegyek ára:

Felnőtteknek saját ruha és lepedő használatl . . . 30 fill.
uszóruha és lepedővel . . . . . 50 „
Tanulójejj közös vetkőzőben d. u. 3 óratól 5 óráig
saját ruha használatl . . . . . 20 „
uszóruha és lepedővel . . . . . 35 „
Idényjejj saját ruha használatl . . . . . 16.— kor.
ruha és lepedővel . . . . . 24.— „

Uszás tanulás:

Beiratási díj . . . . . 2.— kor.
azonfelül minden leckéért az uszómesternek —30 fill.
Ruhaörsési díj egész idényre . . . . . 2.— kor.

A VIZGYÓGYINTÉZET MEGNYILT.

Részletes ismertetése a fürdő pénztáránál kapható.

Az Árpád-fürdő r. t.
igazgatósága.